

Лев Ярошевський

СПОМИНИ ПРО Т. ЧУПРИНКУ

Про великого Командира геройської УПА – Романа Шухевича-Тараса Чупринку — можна би сказати дуже багато. Про нього можна би говорити як про революціонера-підпільника, про вояка, командира, політика, державного мужа і вкінці — як про людину. Очевидно, одною статтею неможливо охопити його багатогранної постаті і діяльності. Для цього треба було б написати окрему книжку – монографію.

Я сьогодні хотів би сказати про нього коротко, скромними словами, так, як скромним він був в життю. Думаю, що буде корисним, коли ми відсвіжимо собі своє знання про цю величну постать наших недавніх минулих визвольних змагань, а молодь бодай загально дізнається про життя і дії цієї великої людини, пам'ять якої сьогодні вшановуємо.

Я мав щастя знати Романа Шухевича з ранніх юнацьких літ, бо ходив з ним разом до школи до 2-ої класи Української Академічної Гімназії у Львові. Був він тоді щуплим, сухорлявим, зовсім незамітним хлопцем, так, що ми, учні тої класи, зразу не звертали на нього уваги. Але в дуже короткому часі Роман своїми здібностями, своєю вдачею та своєю поведінкою звернув на себе увагу не лише нас

,
учнів, а й наших професорів. Ми підсвідомо визнали його першим між нами. До нього ми зверталися зі своїми хлоп'ячими проблемами, клопотами, спорами. Зокрема слабші в науці учні зверталися до нього за поміччю. Він усім радо помагав, а робив це в такій

субтельній формі, щоби не показувати своєї вищости над другими або щоб когось другого не принизити.

Він був скромним, але принциповим, працьовитим, дуже обов'язковим і над свій вік серйозним, та при тім веселої, погідної і лагідної вдачі, завжди приязно успосіблений до своїх товаришів. Був дуже здібним учнем, зокрема в математиці та в українській мові. Будучи в 6-ій клясі

,
приготовляв товаришів з 8-мої к

л
яси з математики до матури. До професорів ставився

з пошаною. Викладів всіх професорів слухав уважно, стараючись зрозуміти та запам'ятати все, про Що даний професор на лекції говорив. Картав тих учеників-товаришів з поміж нас, які під час шкільних лекцій поводитися невідповідно чи навіть намагалися докучати професорам. До слів кожного

,
з ким розмовляв

,
прислуховувався уважно. Відповідав після зосередженої надуми коротко, чітко, прямо, але чемно, приязно.

Був дуже побожним. В церкві під час Богослужби був зосереджено зайнятий відправою. Ніхто ніколи не бачив, щоби він в церкві під час Богослуження розмовляв з товаришами чи поведився не відповідно. Роман відзначався великим тактом та високою особистою культурою.

Ці прикмети характеру, які з бігом літ він поглибив і скріпив, стали підставою, немов фундаментом, на яким розвивалася його діяльність впродовж цілого його життя. Вже в 6-ій клясі Роман Шухевич став духовим провідником цілої гімназії. А треба пригадати, що це були роки безпосередньо після наших програних Визвольних Змагань. Українська молодь, в тому й молодь нашої гімназії, ставилася вороже до польської окупаційної влади на наших землях. З тієї причини молодь гімназії часто улаштовувала різні недозволені польськими властями демонстрації, святкування недозволених для учнів гімназії українських державних свят, бойкот польських примусово влаштовуваних державних свят, усунання зі шкільних кляс портретів польських державних достойників і проче.

В 1923-ому році, будучи учнем 6-ої класи, Роман вступає в члени тайної Української Військової Організації (УВО) – членами якої були в той час старшини, підстаршини і стрільці українських армій з часів наших визвольних змагань – отже старші досвідчені вояки.

Але і в тому середовищі Роман, заледве 16-літній юнак, звертає на себе увагу своїх організаційних зверхників. І вже по кількох місяцях висилають його на спеціальний вишкіл в Карпати, призначений для найкращих, для вибранців. Це все сказане відноситься до його юнацьких літ.

Після матури приділяють Романа Шухевича до Крайової Бойової Референтури УВО, де він очолює один з бойових відділів. В тім часі попри активну бойову діяльність старається він передусім набути якнайширше знання з військової ділянки. Покликаний в тім часі до польського війська

дістається до старшинської школи

т. зв. підхорунжівки, здає всі приписані іспити з відзначенням і чекає на промоцію на підхорунжого, що має відбутися за кілька тижнів. Але в міжчасі, його арештують, усувають з підхорунжівки і позбавляють його права до скороченої однорічної служби у війську та приділяють його до полку як звичайного жовніра. Але і побут в полку Роман використовує на здобуття військового знання і кінчає там школу для підстарший. Після виходу з війська виїжджає до Данцігу на студії, а рівночасно бере там участь в різних спеціальних військових курсах. Своє військово знання завершує курсом для штабових старшин, який закінчує з відзначенням! На тім курсі викладали, крім німецьких старшин, 2 японські генерали. Я бачив у Романа знімку з того курсу, де він стоїть з тими генералами, а на відворотній стороні є для Романа дедикація генералів з їх підписами.

Я з розмислом підкреслив військову освіту Романа Шухевича, щоби наглядно показати, як основно він був приготований до посту командира УПА, який він обняв в 1943 році.

В 1929 році постає Організація Українських Націоналістів – ОУН. УВО передає новоствореній ОУН свої референтури, задержуючи за собою бойову референтуру, а в 1932 році УВО зливається повністю з ОУН.

Роман Шухевич зразу вступає в ряди ОУН, де очолює пост бойового референта Крайової Екзекутиви. За той час змінювалися кілька разів Провідники Крайової Екзекутиви. Тільки Роман Шухевич стояв незмінно на пості бойового референта Крайової Екзекутиви, бо не було нікого між членами, хто міг би бути ліпшим на ц

і
м пості від нього. Про бойову діяльність Романа Шухевича не буду згадувати детально. Вона була дуже успішна. Пригадати треба, що в тім часі, побіч індивідуальних боєвих акцій, примінено також масову дію – більше політичного характеру, як бойкот польських монопольних виробів, акція за українські школи, акція за усунення з українського села чужинця-спекулянта, який помимо того, що жив з українського селянина, був майже з правилами інформатором-донощиком на тих селян польській поліції. На місце

т
их чужинців-спекулянтів засновувано по селах українські кооперативи. Ці акції спричинялися до національного освідомлення та політичної вироблености українського селянина.

В 1934 році польська поліція запроторила Романа Шухевича до концентраційного табору в Березі Картузькій, а опісля до тюрми, з якої він виходить в 1937 році. А вже на початку 1938 року переходить нелегально на Карпатську Україну, щоби допомагати там організувати те, до чого він мав особливе замилювання та до чого старанно приготувався впродовж років - українську збройну силу Карпатської України – Карпатську Січ. В штабі Карпатської Січі одержує пост старшини для окремих доручень.

Становище це вимагало окрім знання військового діла також політичного вироблення і зорієнтованости в часто мінливих ситуаціях. Великий Командир УПА Роман Шухевич – Чупринка не має собі рівних в історії новітніх партизанських армій та воєн.

Проаналізуймо повище твердження: Він створив єдину у світовій історії модерну партизанську армію, без сторонньої помочі, чи то в людях фахівцях, чи в технічних матеріялах, в озброєнню, чи у фінансовій допомозі. Не мав він ані вишколеного адміністративного апарату, ані командного складу, старшинських та підстаршинських кадри в. Не було допоміжних служб, санітарної, постачання і других. Те все творив він і організував в ході затяжної війни на чотирьох фронтах . Не мав він такого важного чинника для армії у час війни, як запілля, де можна би організувати нові військові частини та переводити їх вишкіл, вишколювати старшин та підстаршин , організувати санітарну службу і т. д.

Все це треба було організувати в тяжких умовах в теренах, охоплених боевими діями, а часто навіть в ході боїв.

В історично переломових моментах нарід видає з-поміж себе великих провідників, що надають печать свого духа добі, в якій їм доводиться діяти. Таким провідником був великий гетьман Богдан Хмельницький, що серед тяжких змагань відновив Українську Державу. На ділах великого Богдана та його наслідників оформив свій політичний світогляд Тарас Шевченко – лицар слова, що своєю творчістю дав почин до сформування духовности новітньої української Нації. Отаман Симон Петлюра та полковник

Е
вген Коновалець

,
виховані на традиції Богдана та творчості Шевченка, зі зброєю в руках переводили в життя ідею Богдана і Тараса. В змінених формах і умовах продовжували боротьбу за ту велику ідею УВО та революційна ОУН, очолювана Степаном Бандерою.

В дальшому тягу підняли боротьбу за ту саму ідею зі зброєю в руках ОУН-УПА на чолі зі своїм великим командиром Романом Шухевичем-Чупринкою. А коли ця остання бойова формація перекинулася на інші форми боротьби, нова молода генерація шіст- і сімдесятників продовжує змагатися іншими методами, бо в інших обставинах, але за ту саму ідею, за право українського народу жити вільним життям на вільній українській землі

,
і даремні сподівання ворога, що
,
вбиваючи Провідника боротьби
,
він вб'є і саму ідею!

Раз піднята великими синами народу ідея боротьби за вільне життя народу на своїй землі не загине – доки ця ідея не буде завершена Чином.

163–168.